

Gymnázium Přírodní škola, o.p.s.
Profilová práce — třída Lambda
Vyšší stupeň studia
2017/2018

Jakub Koutník

**Bulletin pro Dětský domov Pyšely
„Dětský domov Pyšely historie
a současnost“**

Vedoucí práce: Mgr. František Tichý

Datum odevzdání: 1. 3. 2018

Poděkování

Za pomoc při této práci děkuji Haně Juřenové, Pavle Schrötterové, Františkovi Tichému, Martinu Balkovi, Ellen Pražákové, Tomáši Frimlovi, Marii Ebenstreitové a již zesnulému Vojtěchu Jašíkovi.

Obsah

Záměr profilové práce	Error! Bookmark not defined.
Úvod.....	4
Cíle	4
Výstupy	4
Postup práce	4
Obsah bulletinu	6
Předmluva ředitelky Dětského domova Pyšely.....	7
Město Pyšely	7
Historie Útulku sv. Josefa do roku 1948.....	8
Útulek sv. Josefa v Pyšelích do roku 1948	9
Dětský domov Pyšely 1948 - 1970	10
Štědrý večer na nádraží	10
Dětský domov Pyšely 1971- 1989	11
Historie od roku 1989	11
Jak funguje Dětský domov Pyšely v současnosti.....	14
Práce pedagoga v dětském domově	15
Martin Balek – Moje cesta do Pyšel	16
Akce Dětského domova Pyšely.....	17
Dětský domov Pyšely a Přírodní škola	17
Závěry	18
Poděkování.....	2
Použitá literatura a zdroje.....	18

Úvod

Na návštěvy Dětského domova Pyšely jezdím společně s některými spolužáky a s panem ředitelem Františkem Tichým už více než 6 let. Naše návštěvy se konají z několika důvodů. Chceme si s dětmi vytvořit kamarádský vztah, který některé z nich navazují obtížně, a také jim zpestřit víkendy hrami, výlety a sportovními aktivitami. Nejčastěji jezdíme do Pyšely na celou sobotu, někdy i ve všední den odpoledne, kdy dětem pomáháme s učením. Rádi navštěvujeme také akce pořádané dětským domovem, jako jsou fotbalové nebo florbalové turnaje a vánoční besídky.

Proto jsem se rozhodl profilovou práci věnovat právě tomuto místu a vytvořit bulletin, který Dětský domov Pyšely využije při komunikaci se svými podporovateli nebo přáteli, nebo ho bude dávat lidem, kteří dětský domov navštíví a chtějí se o něm něco dozvědět.

Na nižším stupni gymnázia jsem se ve své profilové práci „Dětský domov Pyšely očima pamětníků“ věnoval vzpomínkám pamětníků, kteří zde jako děti nebo vychovatelé strávili značnou část svého života. Nynější práce na mou předchozí navazuje a mapuje příběh Dětského domova Pyšely od jeho založení po současnost.

Cíle

Mým cílem je vytvořit bulletin o dětském domově Pyšely. Takový bulletin potřebuje paní ředitelka Hana Juřenová pro sponzory nebo přátele Dětského domova. Splnění cíle mé práce zahrnuje tyto dílčí kroky:

- 1) Udělat dva rozhovory s pamětníky
- 2) Získat informace z „Kalendářů přátel Útulku sv. Josefa“
- 3) Získat dobové fotografie z DD Pyšely
- 4) Napsat kapitoly o historii dětského domova od založení až po současnost s využitím mé předchozí profilové práce „Dětský domov Pyšely očima pamětníků“
- 5) Připravit bulletin k tisku a vytisknout vzorové bulletiny.
- 6) Zařadit zařazení bulletinu na nové stránky Dětského Domova Pyšely, které mají vzniknout během roku 2018.

Výstupy

Výstupem mé profilové práce je 28 stránkový bulletin, který mapuje historii Dětského domova Pyšely od založení do současnosti. Součástí bulletinu je také kapitola o práci vychovatelů v Pyšelích, o spolupráci DD Pyšely s Přírodní školou a fotografie z dětského domova od roku 1938 po současné, jsou tam také oskenované stránky z vydání Kalendáře sv. Josefa z roku 1938. Bulletin bude umístěn na webové stránky Dětského domova a v tištěné podobě bude k dostání přímo v dětském domově u paní ředitelky Hany Juřenové.

Postup práce

Východiskem k této práci byla moje profilová práce z nižšího stupně „Dětský domov Pyšely očima pamětníků“, která obsahuje výtah z rozhovoru s Marií Ebenstreitovou a vyprávění pamětníků Josefa Soustružníka, Dalibora Korejse, Vojtěcha Jašíka a dvou pamětnic, které se nepodařilo identifikovat. Z této práce jsem použil části „Štědrý večer na nádraží“ a „Historie dětského domova od roku 1948 do roku 1989“

V listopadu jsem jel za panem Vojtěchem Jašíkem, se kterým jsem natočil rozhovor o Dětském domově před rokem 1945. Získal jsem od něj materiály v podobě dvou vydání Kalendáře Útulku sv. Josefa, které jsem přečetl a oskenoval z něj stránky do Bulletinu o Dětském domově Pyšely. Další rozhovor jsem udělal v lednu s panem Tomášem Frimlem. Ten byl o dětském domově od roku 1991 až po rok 2009. Dále jsem také oslovil paní ředitelku Dětského domova Pyšely Hanu Juřenovou, aby mi napsala předmluvu do bulletinu a dlouholetého vychovatele, Martina Balka, kterého jsem požádal o článek o práci vychovatele.

Tyto články a některé další jsem poslal paní ředitelce DD Haně Juřenové a zařídil, aby se objevili ve formě pdf na nových webových stránkách Dětského domova Pyšely.

Text bulletinu

Dětský domov Pyšely „Historie a současnost“

Předmluva ředitelky Dětského domova Pyšely

Historie budovy dětského domova se datuje od roku 1913, kdy byl slavnostně vysvěcen Útulek sv. Josefa a byly sem nastěhovány první děti. Vyrostl v areálu zámku v krásném prostředí řeky Sázavy. V 50. letech vystřídali řádové sestry pedagogičtí pracovníci. Od té doby je zařízení státní a je dětským domovem. Od roku 2001 je zřizovatelem dětského domova KÚ Středočeského kraje.

Dětský domov je školským zařízením a spadá pod MŠMT.

Kapacita našeho domova je 48 dětí a jsou k nám přijímány děti bez vážných výchovných problémů zpravidla od 3 let. Mohou zde setrvat až do 18 či 26 let.

Komu poskytuje dětský domov péči, jak tato péče probíhá:

Dětský domov je zařízení, které poskytuje péči dětem, které z vážných důvodů nemohou vyrůstat ve vlastní rodině.

Nezletilé děti jsou do dětského domova umisťovány na základě rozhodnutí soudu. Často je dítě umístěno rovnou z rodiny, v některých případech z diagnostického ústavu.

Pečujeme o děti s menšími výchovnými problémy, týrané děti, děti, jejichž rodiče nejsou schopni řádně zabezpečit výchovu nebo péči, a děti utíkající z domova.

Děti u nás nacházejí pocit bezpečí a jistoty. Věnují se běžným dětským aktivitám. Hrají si, učí se, chodí do kroužků, ale mají i své povinnosti. Musí se podle svých schopností podílet na úklidu nebo vaření. Dle možností by měl jejich každodenní život odpovídat životu v rodině.

Snažíme se také, aby děti jezdily na výlety, do divadel, na sportovní akce, výstavy. Často přijímáme pozvání na sportovní turnaje z jiných dětských domovů, kterých se rádi účastníme.

Rovněž nadační fondy a spolky nám nabízejí zajímavé akce a projekty. Někdy není možné je všechny využít. Občas je třeba, aby si děti užily víkend jen se svou tetou nebo strejdou.

O víkendu děti mohou po dohodě odjet na návštěvu do rodiny - nejen k rodičům, ale i k jiným příbuzným nebo hostitelům. Stejně tak mohou vyjet na prázdniny nebo svátky, z nichž nejvíce se těší na Vánoce. Většinou se podaří, že děti ke svým rodinám odjedou, i když některé jen na opravdu krátkou dobu. S rodinami našich dětí se snažíme komunikovat a spolupracovat. Ve většině případů se nám to daří a v některých případech docílíme navrácení dítěte do rodiny. Bohužel máme i děti, o které nikdo z příbuzných zájem nejeví. V takovém případě využíváme možnosti umístění do pěstounské péče.

Materiálně děti zabezpečíme běžným standardem, na mírný nadstandard získáváme prostředky od sponzorů, za což jsme velmi vděční.

Hana Juřenová

Město Pyšely

Město Pyšely se nachází ve Středočeském kraji poblíž Benešova, jihozápadně od Prahy. Cesta vlakem z Prahy trvá 50 minut. Ani ne 3 kilometry od Pyšel protéká řeka Sázava. Žije zde téměř 2000 stálých obyvatel, jejichž počet stále roste. Další zde mají rekreační chatu. Chataři sem rádi jezdí hlavně kvůli okolní krajině, blízkým lesům a loukám. V okolí je mnoho krásných míst kde se dají dělat výlety ať už pěšky nebo na kole. Nabízí se i koupání v Sázavě nebo hraní golfu v golfovém klubu Loreta. V Pyšelích se nachází i aktivní fotbalový klub SK Pyšely, který hraje nižší soutěže ve Středočeském kraji. Ve městě se nachází také románský kostel Povýšení sv. Kříže a několik kapliček, nebo křížků, které jsou rozmístěny po celé obci. Jedním z nejhezčích míst v Pyšelích je vyhlídka Loreta s křížkem a hřbitovem, ke které vede alej.

Historie Útulku sv. Josefa do roku 1948

Tato kapitola vznikla s velkou pomocí pana Vojtěcha Jašíka.

Vojtěch Jašík (v Útulku sv. Josefa 1934 – 1942)

Vojtěch Jašík se narodil v roce 1927 na Slovensku. Krátce po jeho narození, ho opustil otec a s matkou se přestěhoval do Prahy. Když bylo Vojtěchovi 7 let, zemřela mu maminka a Vojtěcha se ujal vinohradský Útulek sv. Josefa. Vojtěch Jašík žil v Útulku do 14 let. Poté zkusil nastoupit na gymnázium a chtěl se stát knězem. To mu ale nevyšlo a tak zamířil do učení. Zemřel v Plzni v devadesáti letech. Rozhovor jsem s ním udělal 15. 9. 2017, necelé dva měsíce před jeho smrtí.

Útulek svatého Josefa pro osiřelé děti byl založen v roce 1899 na Královských Vinohradech v Praze. Předsedou výboru útulku se stal pan Vilém Engel. Později útulek spravoval farář od sv. Ludmily Mons. Antonín Hoffmann. Antonína Hoffmanna děti přímo milovali a oslovovali ho Tatičku. Řeholní sestra, která v útulku vyrůstala, píše: „Nezapomenu nikdy na bezstarostné chvíle pod střechou vašeho ústavu, byl jste mi otcem a jako na otce nyní možné zapomenout, tak ani na vás drahý tatičku.“ V útulku pobývali sirotci, opuštěné děti nebo děti, o které se rodiče nebyli schopni postarat. Pokud se opuštěné dítě do útulku dostalo, už se nemohlo stát, že by do šestnácti let zase skončilo na ulici. Z počátku o děti pečovaly civilní vychovatelky, které v roce 1910 nahradily Školské sestry z kláštera v Horažďovicích. Ty v útulku pracovaly jako učitelky, vychovatelky a kuchářky.

Vojtěch Jašík přišel v roce 1934 do Útulku sv. Josefa, jako šestiletý sirotek. Nejvíce vzpomínal především na to, jak sestry udržovaly přísný klášterní režim: „V šest hodin ráno přišla jeptiška, zabouchala na postel se slovy: Vstávat, dobré jitro. Ó Ježíši, dobré jitro, ó Maria, vám budiž obětována všechna dnešní práce má.“

V té době v útulku pracovalo dvanáct Školských sester, dětí tam bylo šedesát, třicet chlapců v prvním poschodí a třicet dívek ve druhém. Den začínal v kapli mší svatou, kterou sloužil ústavní kaplan. Mše tehdy probíhala v latině a chlapci už od pěti let ministrovali. Starší chlapci učili dlouhé latinské odpovědi ty mladší. Chlapci i dívky zpívali také ve sboru latinské chorály a písně.

Po mši bylo vyučování pod vedením Školských sester a kaplana. Děti se učily hlavně jazyky, tedy latinu a němčinu, a náboženství. Každý si musel dávat pozor, aby něco neprovedl, protože by mu na záda přilétla rána rákoskou od řádové sestry. Fišpanku, jak se rákosce říkalo, měly jeptišky stále u sebe schovanou v širokém rukávu.

„My jsme se hlídali sami a byli jsme odpovědní svému vychování, že hřích je vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího a že Pán Bůh všechno vidí a vidí i ty naše lumpárny. Tam to bylo přísný: modlení, učení a práce. Každý pátek jsme uklízeli,“ vyprávěl Vojtěch Jašík.

Sirotci byli v útulku nejméně do 14 let, než vychodili základní školu. Ti chytřejší a ambicióznější zamířili na gymnázium a pak na vysokou školu nebo do kněžského semináře. Ostatní šli do učení. To byl i případ Vojtěcha Jašíka, který se vyučil cukrářem. Ti, kteří během studia bydleli v internátu, pobývali v útulku už jenom o prázdninách, ostatní opustili útulek nadobro až po vyučení nebo po maturitě.

Útulek sv. Josefa neměl nijak vysoké příjmy. Žilo se skromně, ale jídlo vždy bylo. Sami sirotci neměli peníze žádné, dokonce i to, co si vydělali v neděli za ministrování v katedrále sv. Víta nebo v jiných kostelech, museli odevzdat útulku.

Většinu peněz dostával útulek od tzv. „milodárců“. To byli bohatí lidé a mecenáši, kteří posílali do dětského domova peníze nebo jídlo. Na jednoho takového vzpomíná pan Jašík: „Jednou zazvonil pošťák a přinesl železnák, plný vepřového sádla, od nějakého sedláka, který chtěl, aby se za něj sirotci modlili, tak nám poslal železnák škvařeného sádla. To jeptiška říkala: Tak děti, to si dáme.“ Jiní dávali peníze do kasy, která visela na vratech s nápisem Dárky pro sirotky.

Další peníze se získávaly z prodeje „Kalendáře přátel opuštěných dětí“, který vydával ředitel útluku Mons. Antonín Hoffmann. Vycházel jako příloha časopisu Květy lásky. V kalendáři byly různé náboženské články a dojemné příběhy dětí z Útluku s prosbou o dary od dobrodinců: „Milí čtenáři, raději si dobře poznamenati adresu, kdybys něco sirotkům poslati chtěl.“ končí jeden z příběhů. Na konci kalendáře bylo otištěno také více než třicet inzerátů. Časopis měl hodně odběratelů a vycházel každý rok od roku 1904 až do roku 1948.

Útulek sv. Josefa v Pyšelích do roku 1948

Útulek sv. Josefa v Pyšelích byl založen v roce 1913. Nejvíce se na tom podílel člen výboru Útluku sv. Josefa a lékař MUDr. Josef Červenka, který se v Útluku v Praze staral o nemocné děti. Ten chtěl udělat filiálku pro Útulek, kde by se mohly nemocné pražské děti léčit a sirotci z okolí pobývat. Jediná pobočka ústavu byla v Červeném Kostelci u Náchoda, ale cesta tam trvala skoro půl dne. Děti v útulku přibývalo a hledání nového domova tak bylo dost akutní. Po několika navrhovaných místech se pánové MUDr. Červenka s Mons. Hoffmannem rozhodli postavit pobočku útulku v Pyšelích. Největší výhodou tohoto místa byla hlavně poloha v přírodě nedaleko řeky Sázavy, a hlavně, ani ne 40 kilometrů od Prahy.

„Hledal jsem dlouho, než jsem našel vhodné místo v okolí Prahy. Bylo nám nabídnuto místo ve Sv. Kiliánovi na ostrově u soutoku Sázavy a Vltavy. Místo i krajina byly krásné, avšak z důvodu obav ze záplav jsem od koupě upustil. Rovněž jsme přemýšleli o Zbraslavi, ale nakonec jsme přijali nabídku městského lékaře MUDr. Šváchy koupit pozemek v Pyšelích u Benešova. Toto místo mělo hodně předností. Zastavují zde všechny osobní vlaky, takže doprava z Prahy a do Prahy nebude tolik komplikovaná a časově náročná, v obci je i základní škola a okolí Sázavy je skutečně krásné,“ komentoval své rozhodnutí předseda výboru Ústavu sv. Josefa Mons. Antonín Hoffmann.

15. června 1912 Mons. Hoffmann odkoupil pozemek a podle návrhu architekta Beneše začala stavba dvojposchodové budovy. V přízemí byla prádelna, žehlárna, sklepy, koupelny, kaple a opatrovna. V prvním poschodí ložnice a pokoje pro 70 dětí a o patro výš byly pokoje pro děti z pražského Útluku sv. Josefa, které do Pyšel jezdily na prázdniny. V areálu útulku byl také les s kapličkou a hřiště na fotbal a na házenou s verandou.

Základní kámen Útluku v Pyšelích byl posvěcen 23. 11. 1912 a svěcení kaple a domu bylo stanoveno na 17. 8. 1913. Stavba byla dokončena 23. 6. 1913 a den na to se tam odstěhovaly děti z pražského Útluku na prázdniny.

Každé prázdniny tak bylo v pyšelském domově dvojnásob dětí. Ty si v Pyšelích užívaly prázdnin. Hrály fotbal, většinou zápas Praha proti Pyšelím, házenou, nebo běhaly po místních lesích a chytaly zvířátka. Měly zde také duchovní cvičení. „Tam ses naučil několik dní třeba nemluvit, jenom se modlit a duchovně rozjímat,“ vzpomínal na prázdniny Vojtěch Jašík.

Válku děti vnímaly jen z toho, že nacházely vyhozené zbraně, protože držení zbraní se ve válečných letech trestalo smrtí. Až v roce 1941 po porážce německé armády u Stalingradu se její generální štáb objevil v domově v Pyšelích k jednání o záboru domova pro německou mládež. To se, však díky diplomatickým schopnostem Mons. Hoffmanna neuskutečnilo.

Dětský domov Pyšely 1948 - 1970

V 1948 začalo v Československu období socialismu. Na křesťanský Útulek sv. Josefa v Praze a na pobočku v Pyšelicích to mělo fatální dopad. Okamžitě byly vyházeny všechny kříže a vše co souviselo s náboženskou tematikou a zrušila se kaple. Sestry byly vyhnány a nahradily je civilní „soudružky vychovatelky“. Útulek byl zestátněn a přejmenován. Funkci ředitele převzal Emil Pawinger. Stát sice dětem zajišťoval základní potřeby, ale i na tu dobu se žilo hodně skromně. Stále se dědilo oblečení a jídlo bylo hodně chudé. „My jsme dostávali svačinu ve škole, když přišla vychovatelka o přestávce s košem rohlíků. A děti z dětského domova si došly pro suchý rohlík. Když jsme viděli kolem sebe kamarády, všichni měli tlačanky, zabijačky, chleba se škvarky a teď my suchý rohlík.“ Vzpomíná Josef Soustružník. V areálu dětského domova ale byly sady a zvířata.

V roce 1957 nastal v pyšelském dětském domově další zlom. Ředitelem se stal na deset let pan Walter Kolban. Byl to ředitel, který nebyl úplně vhodný pro práci s dětmi. Měl heslo „na děti musíte být tvrdí“ a podle toho se také řídil. Vyhazoval vychovatele a na dětech praktikoval fyzické tresty. Po deseti letech svého působení byl vyhozen.

Štědrý večer na nádraží

Josef Soustružník (v DD Pyšely 1948 – 1960)

Josef Soustružník, se narodil ve Slušticích nedaleko od Říčán. Když mu byly, tři roky zemřela mu maminka. Jeho tatínek se o Josefa a jeho šest sourozenců nedokázal postarat. Zamířil tak se dvěma sourozenci do pobočky útulku sv. Josefa v Pyšelicích. V Pyšelicích žil až do svých patnácti let. Po nepříliš zdařilém odchodu a několika povoláních se dostal k práci vychovatele do Dětského domova v Radeníně, odkud zamířil jako vychovatel zpět do Pyšel. Jako vychovatel byl přísný a držel se svých zásad. Organizoval ale sportovní turnaje a měl na starost pracovní činnosti na zahradě a v areálu. Na dětský domov stále rád vzpomíná a pravidelně ho navštěvuje.

Během rozhovoru z roku 2014 popsal Josef Soustružník situaci svého táty a svůj pokus o návštěvu na Štědrý večer:

Situace s mým tátou byla špatná. Občas za námi přijel, ale protože byl někdy napitý, tak ho pan ředitel k nám vůbec nepustil. Táta dole zazvonil a pan ředitel mu řekl: „No, pane Soustružníku, nezlobte se, ale takhle nemůžete před děti jít.“ Takže náš tatínek přijel, ale my jsme ho kolikrát vůbec neviděli. A když nám pan ředitel řekl, že táta právě odešel, tak jsme šli na hřiště. Tam byla taková branka a chodilo se tudy na zastávku. My jsme tatínka viděli. Volali jsme na něj: „Tati, tati!“, ale jít jsme za ním nemohli. A když přijel střízlivý, tak to nás vzal do hospody. Tam kde je dneska pizzerie, tak tam byla hospoda. Tam nám koupil buřty. Tak jsme se poměli. Poměli jsme se, že přišel táta.

A domů? Tenkrát se jezdilo pouze na prázdniny a na Vánoce. Aby se jezdilo každý pátek, jako se dneska jezdí, to neexistovalo. Návštěva rodičů pouze jednou za měsíc. Jinak prostě nebyla šance.

Abych jel někdy domů, na Vánoce nebo na prázdniny, to nešlo. Jednou se ale podařilo, že moje starší sestra, už byla půl roku mimo domov a já jsem byl tady v domově, tak poprosila pana ředitele, že by mě vzala na Štědrý den domů. Tak jsem si ušetřil z kapesného a koupil jsem tátovi voňavku. Pečlivě jsem ji zabalil do vánočního papíru a nesmírně jsem se těšil, že se po deseti letech podívám domů. Tak jsme s mojí sestrou vyrazili. Šli jsme na zastávku do Pyšel a dojeli jsme do Říčán. Když jsme dojeli do Říčán, už byla tma. Tak jsme vyšli z Říčán do Sluštic. Ale ta moje sestra zapoměla cestu domů, zapoměla cestu do Sluštic. Já jsem držel dáreček v ruce, že ho dám tátovi. Ale sestra nemohla najít cestu domů a já jsem cestu neznal vůbec, protože jsem byl doma před deseti lety. Takže jsme cestu nenašli. A dopadlo to tak, že jsme se vrátili do Říčán na nádraží a tam jsem prožil Štědrý večer. Štědrý večer na lavici, v čekárně, protože sestra nenašla

cestu. Plakal jsem tam – dáreček v ruce. Našel nás tam pan výpravčí a ptal se: „Co tady děláte?“ „No“ řekla sestra: „My jsme z Dětského domova Pyšely a chtěli jít do Sluštic domů, jenže jsem zapoměla cestu.“ To byl můj Štědrý večer, který jsem prožil na nádraží v Říčanech. Druhý den jsem se vrátil zpátky do domova.

Dětský domov Pyšely 1971- 1989

V letech 1971 a 1972, když byl ředitel pan Miloš Kozák, proběhla v Dětském domově Pyšely rozsáhlá rekonstrukce celé budovy. Dětský domov byl vystěhován a kompletně přestavěn.

V roce 1977 ale začal v dětském domově pracovat jako ředitel pan Dalibor Korejs. Přišel do zanedbaného dětského domova, který nutně potřeboval opravit. Na zahradě rostly vysoké kopřivy, všude byl plevel a budova také nebyla v dobrém stavu. Pan ředitel Korejs po nástupu slíbil, že dá během dvou let všechno do pořádku. Budovu společně s dětmi opravoval, začal pěstovat zelí, řepu a brambory, dětský domov za jeho působení vzkvétal.

„Za pár let už tam byla naše zelenina, nakládali jsme zelí. Děvčata šlapala, kluci strouhali, koupili jsme si čuníčka, v září a v prosinci jsme měli zabijačku, každý měl takovejhle řízek a jitřničku, prostě takhle to začalo od mala.“ vzpomínal Dalibor Korejs na setkání při oslavě 100 let Dětského domova Pyšely v roce 2013.

Dalibor Korejs také zavedl v dětském domově řád a systém. Dokázal děti nadchnout pro pracovní činnosti a sportovní aktivity. Začal organizovat fotbalové turnaje. Dělal také teambuildingové akce pro vychovatele. Jezdil s nimi do jiných DD nebo do SOS vesniček, aby se i vychovatelé něco přiučili. Stmeloval kolektiv všech zaměstnanců a za deset let jeho působení se stal DD Pyšely vzorem pro ostatní dětské domovy.

„Ale chci vám říct jednu věc, že já jsem si vybíral lidi, kteří měli srdce, ne, kteří měli červený diplom. Kterí měli srdce a přístup k dětem. Stalo se, že mi sem přišli dva vysokoškoláci s červeným diplomem, já jsem se s nimi rozloučil a říkám pánové, běžte dělat vědeckou práci, na tohle nemám nervy. A skutečně se za pár let podařilo, že jsme se tady stmelili, byla to jedna velká rodina.“

Historie od roku 1989

Tomáš Friml (v DD Pyšely od roku 1992 do roku 2009)

Tomáš Friml přišel do dětského domova se svým starším bratrem v pěti letech v roce 1992. Mimo jiné zažil i přerozdělení do „rodinných“ skupin v roce 2004 nebo výlety a akce s Přírodní školou. Tento rozhovor proběhl v lednu roku 2018.

Vy jste byl v Pyšelicích, když se v roce 2004 měnily skupiny. Jaké to bylo? Co vám víc vyhovovalo?

Dřív to byly 4 skupiny. Na jedničky byly malé děti, na dvojce byli školáci, trojka byli učni a čtyřka byly holky. Pak nastala změna, děti byly rozděleny do šesti menších skupin různého věku a sourozenci zůstali vždycky spolu. Naučili jsme se starat o malé děti a sami jsme si vařili. Změna byla v tom, že se rozpadla naše parta kluků. Každá skupina měla jiný program a pro nás bylo těžší se třeba sejít na fotbal. Přesto mi menší skupiny vyhovovaly víc.

Jaké byly vztahy mezi dětmi?

Myslím, že dobré. Já jsem tam žádnou šikanu nezažil. I když jsem byl malý, i když jsem byl velký. Byly tam nějaké rozepře, ale nezažil jsem ani žádný rasismus. Byli jsme kamarádi, i když někteří byli samotáři.

Dalo se jezdit k rodičům?

Dřív to byly třeba výjezdové víkendy každých 14 dní. Vždycky podle chování toho dítěte a hlavně to určovala sociální pracovnice. Bylo potřeba zažádat a sociální pracovnice musela jít k těm rodičům domů, jestli opravdu mají to zázemí si to dítě vzít na prázdniny.

Vy jste rodiče navštěvoval?

Já jsem rodiče nenavštěvoval vůbec. Mámu jsem nepoznal a táta se mě vzdal, takže jsem neměl kam jet. Jezdil jsem k vychovatelkám, nebo pak jsem měl jednu tetu a k ní jsem jezdil, ale jinak jsem nejezdil. Prázdniny a Vánoce jsem trávil pořád v dětském domově.

Jaké byly vztahy mezi dětmi a vychovateli?

Já si myslím, že jsem měl s vychovateli dobré vztahy. Problémy jsem nezažil. Samozřejmě že nějací vychovatelé upřednostňují některé děti. Ale myslím, že je spolupráce dítěte s vychovatelem dobrá. Noční vychovatelky byly přísnější, protože měli víc zodpovědnosti. Musely dbát na to, aby se dodržel noční klid.

A třeba nějaké osobní problémy jste řešili s vychovateli?

Tam se bere teta jako máma. Nemáme se na koho jiného obrátit, takže to musíme řešit s vychovateli nebo se sociální pracovníci. Někjaké problémy jsme řešili pořád.

Měl jste nějakého oblíbeného vychovatele, za kterým jste chodil radši než za nějakým jiným?

Dřív to bylo tak, že jako bylo, že jsme se svěřovali těm našim vychovatelům, které jsme měli určené, ale také jsem měl také nějaké oblíbené. Třeba paní Čepkovou, ke které jsem vlastně přišel a vyrůstal jsem tam, vlastně mě měla jako dítě a měl jsem ji taky dlouho i po tom sloučení skupin. Taky jsem se jí hodně svěřoval s problémy, které jsem měl. Byla to taková starší paní a měla životní zkušenosti, takže mohla poradit.

Kam jste chodil do školy?

Do Pyšel jsem chodil do školky i na základku.

Jaký byly vztahy mezi dětmi z dětského domova a ostatními dětmi.

Měl jsem tam hodně kamarádů. Když se ale něco stalo, tak za to za to mohlo dítě z děčáku. Něco se ztratilo nebo rozbilo tak jsme my byli ti první, za kterými se chodilo. Ale jako v rámci možností ty vztahy byly docela dobré, ale myslím, že jsme byli trnem v oku. Ale myslím si, že za tu dobu nás přijali, že dítě z dětského domova je jedním z nich, že vyrůstají v jedné vesnici a myslím, že nás přijali.

Třeba učitelé ty na vás také nahlíželi nějak jinak?

Myslím, že spíš s námi řešili víc výchovné problémy než s dětmi z rodin. My jsme do školy chodili pořád a neměli jsme absence. S učením to však bylo horší. Vezměte si, že na padesát dětí je málo vychovatelů a ještě někteří ti vychovatelé neměli takové vzdělání, aby vám pomohli už třeba s učivem nějakého vyššího ročníku, zvláště těžký to teda bylo na střední, kdy já jsem třeba maturoval a nikdo mi nedovedl pomoci s ekonomikou nebo s právem. To už bylo těžší. Učitelé na těch školách, což mohu říct, že na střední jsem měl perfektní učitele, mi ale pomáhali a doučovali mě.

Když už je dítě na střední a nejde mu třeba matematika, může si najít nějaké doučování, které mu dětský domov zaplatí?

Za mě to nebyvalo vždycky. Za nás bývalo, že se našel nějaký externista, jako například Jana Kovářová, která tam prostě dojížděla za menšími dětmi a pomáhala jim s učivem a kupovala jim sešity. Ale dříve to tak nebylo. Dřív jsme byli v učebně, seděli jsme tam a něco se tam učili a vychovatelka nás pak namátkově zkoušela. To bylo těžké, hodně dětí málo vychovatelů.

Co vám v dětském domově chybělo?

Mně osobně nic. Já jsem rodinu nepoznal, takže se mi ani nemělo po kom stýskat. Některé děti se těšily, až jim bude 18, až vypadnou do světa. Ale pak se ocitnou někde samy a musí se o sebe postarat. My jsme tam měli jídlo, teplou vodu, elektřinu. Když jsme potřebovali nové boty, zařídilo se to. To je ten problém, že si ty děti neuvědomují hodnotu věcí, a nikdo jim to neřekne. Teprve když člověk odejde z domova, tak si to pak uvědomí. Pak přemýšlím, jestli se k těm botám budu chovat tak, že s nimi budu hrát fotbal, nebo že je budu nosit do práce.

Když z domova odcházíte, dostanete třeba byt nebo peníze na začátek?

Ano, já jsem dostal asi deset tisíc a číslo na ubytovnu a šel jsem na vlak. Naštěstí jsem měl bratra, který měl byt a tak jsem jel za ním. Pak jsem v Praze zažádal o byt a dostal jsem ho. V DD se nám snažili pomoci. Ale také spoléhali na ty víkendové programy, které nás měli připravit na život. Bylo to ale nedostačující.

Jezdili jste někam s Dětským domovem?

Každý rok jsme jeli k moři. Tam jsme jezdili za odměnu podle věku. Většinou byli 3 skupiny. Bylo nás 15 dětí, vždy když jsme tam byli. Na hory jsme jeli všichni nebo jenom vybraná skupina s vychovateli.

A když přijede do dětského domova Přírodní škola, tak jak jsou děti rády, že tam jsme? Hrají si s námi, ale jaký to má přínos, když se na to zpětně podíváte?

Za mě to mívalo velký přínos. Vezměte si, že byly víkendy, kdy jsme neměli co dělat. A s Přírodní školou jsme dělali zajímavé projekty, třeba zdravotnický kurz nebo různé fyzikální programy. Myslím si, že to má pro děti přínos. Naučí se spoustu věcí, stmelí se kolektiv a seznámí se i s někým jiným.

A třeba i obyčejné procházky do lesa s Přírodní školou?

Já jsem se vždycky pobavil, hráli jsme hry. Samozřejmě tam byly i nějaké děti, které to bojkotovaly. Ale co si pamatuju, tak se stejně všichni zapojili. František je hrozně přátelský, hrozně srdečný, takže si myslím, že DD přijal Přírodní školu jako partnera, který má co nabídnout. Přínos to určitě mělo. Lepší než zevlovat někde na náměstí a dělat bůh ví co. Takhle se jde prostě ven a hraje se nějaká hra. Je tam to seznamování, i děti se něco naučí, byly i nějaké logické hry, plnily se nějaké úkoly. Já jsem se na Přírodní školu vždycky hrozně těšil.

Jak vypadaly noci v Pyšelicích? Dalo se tam spát?

Tak byly tam občas nějaké hádky, ale je to hlavně o té partě. Já jsem zrovna chytl partu, ve které jsme fakt byli tolerantní. My jsme ale měli také večerky, to znamená, že v deset jsme museli zalehnout. Takže každý si vzal něco do sluchátek, nebo jsme si povídali, ale v rámci možností byl klid. A pak když se ty skupiny rozdělily tak, že tam byli ty menší, tak ti už spali v 8, takže klid byl. Horší byly ty rána, kdy ty mladší vstávají hodně brzo a ten člověk fakt chce spát, to už je horší. Teď tam jsou ty průchozí do koupelny, takže vám tam furt někdo courá, takže to bylo horší.

Setkáváte se s předsudky o dětech z DD?

Ano, s tím se setkávám neustále. Znáám to, vím, že se to říká, že dítě z děčáku je na odpis, ale proto právě říkám, že třeba u mě by nikdo netipl, že jsem z děčáku. Takže to není pravda. Víme, že hodně dětí končí špatně, ale podle mě, když člověk chce, tak se z toho může dostat. Ale vím, říká se to, že děti z děčáku jsou prostě feťáci, čorkaři a pomalu vrazi. Bohužel je to takhle zaškatulkované. Myslím si, že lidi, kteří situaci neznají, tak to pro ně bude vždycky hrozba. Myslím si, že předsudky budou pořád.

Jak funguje Dětský domov Pyšely v současnosti

Dětský domov Pyšely je dětským domovem rodinného typu. To znamená, že děti, které v dětském domově žijí, bydlí v šesti samostatných skupinách. Skupiny jsou smíšené jak pohlavně tak věkově. Pokud jsou v dětském domově sourozenci, bydlí na pokoji spolu. Celkem je v jedné skupině 6-8 dětí zpravidla od tří let do osmnácti nebo do ukončení studia (až do 26 let). O děti se starají vychovatelé, za pomoci asistentek pedagoga a dalšího provozního personálu. Sociální pracovnice dětského domova zajišťuje kontakt se zákonnými zástupci dítěte. Dětský domov má i svoji jídelnu, do které děti chodí na obědy a večeře a kuchyňky, ve kterých si děti společně s vychovatelem o víkendech vaří. Dětský domov má také svoji tělocvičnu a venkovní fotbalové hřiště.

Zákonní zástupci mohou kontaktovat dítě, jak osobně tak telefonicky, kdykoliv. Stejně tak mohou děti kontaktovat své zákonné zástupce. Dětem je umožněno ve spolupráci se sociální pracovnicí OSPOD, trávit u rodičů víkendy a prázdniny, pokud tomu nebrání vážné důvody.

Děti z dětského domova navštěvují MŠ Pyšely a potom ZŠ Pyšely nebo ZŠPr. v Olešovicích. Střední škola nebo vysoká škola je na výběru dětí. V případě dlouhého dojíždění si studenti mohou zařídit internátní ubytování poblíž školy.

V Dětském domově se děti mohou zapojit do různých aktivit a kroužků. Za mladšími dětmi chodí trenérky, které s nimi cvičí a dělají jógu. Starší děti mohou mít v DD výuku hry na kytaru, bicí nebo na klavír. Do dětského domova také jezdí dobrovolníci, hlavně z „o. s. Opři se“, kteří dětem pomáhají s učením.

Děti si mohou vybrat kroužky i mimo dětský domov. V dětském domově vyrůstá několik talentovaných fotbalistů, kteří hrají za SK Pyšely nebo za TJ Nespeky. Děti využívají i kroužky na Základní škole Pyšely nebo v klubu Sokol Pyšely.

Práce pedagoga v dětském domově

Hana Juřenová

Vychovatelem v dětském domově nemůže být každý. Podmínkou pro tuto práci je dosažené vysokoškolské vzdělání v oboru speciální pedagogiky – vychovatelství nebo sociální pedagogiky.

Podkladem pro práci pedagoga v ústavním zařízení je zákon 109/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů. V rámci dětského domova je vnitřním předpisem pro zaměstnance Vnitřní řád, ŠVP, Standardy kvality péče, Etický kodex a další vnitřní směrnice a dokumenty, kterými se ve své práci řídí.

Každé dítě je individualita a tak je třeba k němu přistupovat. Jsou zde děti, které mají poruchy chování, děti se sníženou mentální úrovní, děti s logopedickými poruchami, děti citově deprivované, děti s různými osudy. Zvládnout tuto širokou škálu může člověk, který má určitou teoretickou přípravu, ale nejen to, musí umět nahlédnout do dětské dušičky, naslouchat jí a pomoci.

To předpokládá odbornost týmu, zkušenosti, nápady, sebevzdělávání a získávání nových poznatků o vývoji oboru. Je třeba, aby se každý jednotlivec snažil udržovat v týmu dobré klima, jinak se konflikty dospělých odrazí na chování dětí. Děti mají nárok na klid nebo maximálně na své dětské starosti a problémy.

Nedílnou součástí týmu jsou pochopitelně i provozní zaměstnanci domova. O nich, přestože nejsou pedagogicky vzdělaní, se rovněž očekává pedagogický přístup.

Kdo rovněž patří do týmu, i když externě, jsou sociálními pracovníci Odborů sociálně právní ochrany dětí. Ty by měly zajišťovat prevenci. Pracovat s problémovými rodinami a tak předcházet krajním situacím. Včasné podchycení problému by pomohlo vyřešit nejednu rodinnou tragédii. Bylo by méně mladistvých a dětských delikventů, dětí na ulici, dětí jakkoliv trpících.

Jestliže je již dítě do ústavu umístěno, je naší společnou snahou jeho navrácení do rodiny (pokud jsou k tomu vhodné podmínky) nebo umístění do rodiny náhradní. Pokud není možná ani jedna varianta, zůstávají děti v ústavním prostředí.

Protože odloučení od rodiny představuje pro dítě trauma, stávají se našimi stálými spolupracovníky psychologové. Využíváme možnosti skupinové terapie, individuální terapie i terapie jógou. Tato pomoc je nutná i z důvodu častých psychických zatížení dětí jako je ADHD, hyperaktivity, poruch pozornosti a s tím souvisejících specifických poruch učení.

Práce pedagoga v ústavním zařízení je značně vyčerpávající. Proto i pedagogům poskytujeme pomoc formou supervizí a to skupinových i individuálních. Každý zaměstnanec by měl být v psychické pohodě. Pokud tomu tak je, máme velkou šanci mít vyrovnané děti.

Martin Balek – Moje cesta do Pyšel

V pyšelském dětském domově působím již dvanáctým rokem. Před mnoha lety by mě nenapadlo, že se budu podobné práci věnovat, navíc v této – mne poměrně neznámé – lokalitě.

Svá vysokoškolská studia jsem započal v roce 1989 na Vojenské akademii. Tuto školu jsem ale nedokončil a z vlastní vůle ji opustil. Nicméně za podmínky, že si odsloužím, coby profesionální voják, investice armádou do mne vložené během mého studia. Tak začala má tříletá dráha profesionálního vojáka. Působil jsem v Českém Krumlově, kde se počátkem devadesátých let formoval Prapor rychlého nasazení, určený k působení v zahraničních misích. Byl jsem zařazen do jedné z výsadkových rot a po téměř ročním výcviku byl náš prapor v roce 1992 vyslán v rámci mírových sil UNPROFOR na bojující Balkán. Útvar byl umístěn ve střední části státečku Srbska Krajina vyhlášeného v roce 1990 separatistickou srbskou menšinou na území Chorvatské republiky. V tomto prostředí jsem strávil sedm měsíců. Po návratu mne čekalo ještě několik měsíců v Krumlově s vyhlídkou na další misi. Raději jsem však zvolil odchod do zálohy.

Po několika dalších profesích jsem se dostal do organizace zabývající se integrací mentálně postižených osob do společnosti. Tato práce mne skutečně naplňovala, takže jsem v této oblasti působil, až do roku 2006. Během té doby jsem absolvoval studium oboru psychologie – arteterapie na PF Jihočeské Univerzity.

Po rozvázání pracovního poměru mě napadlo, že bych mohl pracovat v dětském domově. Cítil jsem se býti poměrně dobře vzdělán i mentálně vybaven s pocitem, že mám dětem v podobném zařízení co nabídnout a že jim mohu být nápomocen v jejich těžké životní situaci. Takže jsem nakonec zakotvil v Pyšelicích s tím, že se vlastně jedná o navázání na předchozí zaměstnání – pracuji opět s dětmi, jejichž možnosti jsou determinovány jejich mnohdy přetěžkými osudy.

Práce v dětském domově mne připravila o některé z mých někdejších iluzí. Stejně jako tomu je u různých mladých natěšených pedagogů, kteří s čerstvým diplomem v kapse, předstoupí před svou třídu, aby pak v rozčarování zjistili, že místo studnice vědění a vlídnosti, jsou spíše považováni za vděčný terč pro mrštěnou křídou.

Práce s deprivovanými a různě trápenými dětmi má svá specifika. Praxe mne dovedla k poznání, že akademické vzdělání je spíše v pozadí, s tím že přirozenou výbavou vychovatele by měla být zcela určitě jistá míra intuice, nezměrná trpělivost, empatie, toto vše doplněno určitými schopnostmi a umocněno inteligencí. Možná však nejdůležitější vlastností je víra, víra v člověka, víra v dobro dlící v každém z nás. Sám si tyto věci uvědomuji poměrně silně, zároveň i s vlastními limity - z toho vyplývají i mé pocity – v tomto zaměstnání si připadám jako v malé dřevěné bárce. Po klidné plavbě mne pohladí roztomilá vlnka, abych byl po chvíli stržen do dravého víru. Takže radost střídá smutek a občasná frustrace se snaží vytlačit z duše naději. Tu však nesmíme ztratit, ba ani nemůžeme – vždyť jsme obklopeni dobrými lidmi.

Jak strejda Martin pracuje s dětmi

„Po příchodu dětí ze školy se věnujeme školním povinnostem, v rámci této činnosti hrajeme i různé didaktické hry, šachy apod. Někdy společně zhlédneme i nějaký dokument. Po školní přípravě se věnujeme hrám, povídáme si a děti mají prostor třeba i na počítač. Okolo půl šesté odcházíme na večeri, pak se věnujeme především sportu (pohybové hry, pétanque, kriket, míčové hry atd.), a to v areálu nebo v tělocvičně. Mezi povinnostmi dětí patří také pravidelný úklid a péče o prádlo.

O víkendu se zabýváme v širším měřítku tím samým, přičemž se snažíme udělat si prostor i na výlety, návštěvy muzeí nebo na plavání. Často chodíme i do kin a do divadel. Zúčastňujeme se i sportovních akcí, například DD cupu. Pravidlem jsou i výpravy do lesa, kde hrajeme různé hry, a děti jsou vedeny k poznávání přírodnin. V sobotu i v neděli si navíc sami společně vaříme.“

Martin Balek

Akce Dětského domova Pyšely

Dětský domov Pyšely pravidelně pořádá dva sportovní turnaje.

Na podzim organizuje společně s firmou Unicorn florbalový turnaj, na který zve jak spřátelené dětské domovy (Krupka, Tachov, Dolní Počernice, Unhošť), tak i tým Přírodní školy.

Na jaře Dětský domov organizuje i fotbalový turnaj, který sice není tak velký, ale koná se přímo na Pyšelském hliněném hřišti v areálu dětského domova. Fotbalové turnaje se tam pravidelně hrají už přes 50 let.

Dětský domov Pyšely se každý rok účastní i série sportovních turnajů DD cup nebo Olympiády dětských domovů. DD Pyšely je zapojen i do programu „Hejbejte se a zpívejte s Hankou Kynychovou“.

Dětský domov Pyšely a Přírodní škola

Na pravidelné návštěvy Dětského domova Pyšely jezdím společně s některými spolužáky a s naším panem ředitelem Františkem Tichým. Ten začal jezdit se studenty do dětského domova už v roce 1998. Naše návštěvy se konají z několika důvodů. Chceme si s dětmi vytvořit kamarádský vztah, který některé z nich navazují obtížně, a také jim zpestřit víkendy hrami, výlety a sportovními aktivitami. Nejčastěji jezdíme do Pyšel o víkendu, někdy i ve všední den odpoledne, kdy dětem pomáháme s učením. Navštěvujeme také akce pořádané dětským domovem, jako jsou fotbalové nebo florbalové turnaje a vánoční besídky.

Když do dětského domova přijedeme, okamžitě k nám přiběhnou veselé děti a vítají nás. Hned jak se děti připraví, vyrazíme s početnou skupinou čtyřletých až čtrnáctiletých dětí na procházku po okolí a hrajeme nenáročné, ale o to zábavnější hry. Oblíbená je „šátkovaná“, při které si dva týmy navzájem berou šátky. V domově si pak s dětmi povídáme a zpíváme. Večer odjíždíme domů vyčerpaní, ale s dobrým pocitem.

Tyto společné chvíle jsou přínosné jak pro děti z Pyšel, tak i pro nás. Učíme se pracovat s dětmi, pomáháme, tam kde je to potřeba, prolamujeme sociální bubliny a poznáváme životní příběhy, které jsou odlišné od našich vlastních. Do Dětského domova Pyšely se rád vracím a stal se součástí mého studentského života.

Jakub Koutník

Závěry

Natočil jsem dva rozhovory, které jsem přepsal a použil je jako zdroj ke kapitolám o historii Dětského domova. Podařilo se využít i práci „Dětský domov Pyšely očima pamětníků“. Celkem jsem napsal 3 kapitoly o historii dětského domova, přepsal jsem a upravil jsem příběh Josefa Soustružníka „Štědrý večer na nádraží“ napsal jsem článek o tom jak dětský domov funguje v současnosti a článek o spolupráci Dětského domova Pyšely a Gymnázia Přírodní škola.

Vyrobil jsem třiceti dvou stránkový bulletin a vytiskl jsem vzorové výtisky. Bulletin jsem poslal paní ředitelce DD Pyšely Haně Juřenové, která s ním bude dál nakládat. Bulletin bude umístěn na webové stránky dětského domova, ale až poté budou v provozu nové.

Použitá literatura a zdroje

JUŘENOVÁ Hana a kol., *1913 – 2013 Dětský domov Pyšely*, 1.vyd., Praha 2013, nakladatelství Regulus, 27 str.

Videonahrávka Matouše Bičáka z besedy pamětníků při stém výročí založení Dětského domova Pyšely ze dne 30. 5. 2013

www.ddpysely.cz

<http://www.archiv.prirodniskola.cz/profilove-prace/2014-2015/PP-Koutnik-2015.pdf>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Py%C5%A1ely>

Osobní archiv fotografií paní Anny Benešové

Archiv fotografií Gymnázia Přírodní škola

Osobní archiv fotografií Ellen Pražákové